

Îi revine meritul ieromonahului G. Bunge de a ne da o nouă perspectivă asupra monahului din Pont, reaşezându-i opera acolo unde îi este locul: în mediul Tradiţiei în care s-a format, pentru că Evagrie însuşi îşi prezintă opera ca pe un rod al învăţăturilor dobândite în pustie (fapt arătat şi de Antoine Guillaumont în *Originile vieţii monahale. Pentru o fenomenologie a monahismului*, traducere de Constantin Jinga, Bucureşti, Ed. Anastasia, 1998).

Volumul mai cuprinde trei studii ce abordează etapele vieţii spirituale (Praktiké - physiké - theologiké), aşa-zisul "intelectualism" al spiritualităţii evagriene (nu în zadar a fost numit "filozof în pustie"), glose pe marginea exegezei biblice evagriene.

În finalul lucrării sunt prezentate *Vita Evagrii coptice*, de care am mai amintit, precum şi două din scrisorile lui Evagrie: *Epistula fide*, singura din cele 64 păstrată în originalul grecesc şi *Epistula ad Melaniam*, păstrată numai în siriacă.

O singură observaţie poate fi făcută acestui volum, în care se simte lipsa unui indice general, necesar pentru utilizarea facilă a unei astfel de lucrări.

IULIA MOLDOVAN

DAN GH. TEODOR, *Mestesugurile la nordul Dunării de Jos în secolele IV-XI d. H.*, Editura Helios, Iaşi, 1996, 198 p.

Unele aspecte deosebit de importante ale "mileniului întunecat", cum este denumită perioada secolelor IV - XI d. H., pot fi clarificate şi cu ajutorul noii sinteze elaborate de reputatul istoric ieşean Dan Gh. Teodor.

Lucrarea, realizată pe baza descoperirilor arheologice, unele din ele inedite, îşi propune să înfăţişeze ansamblul principalelor ocupaţii ale populaţiei autohtone în secolele amintite, ocupaţii care sunt determinate de sedentarismul acelor care le-au practicat şi, după cum arată autorul, dau posibilitatea "de a înţelege corect fenomenul de continuitate neîntreruptă al acestei populaţii, sau dimpotrivă, în unele zone, în anumite perioade, chiar de discontinuitate, evidenţiindu-se astfel elementele esenţiale care o definesc în ansamblul civilizaţiilor din su-estul european" (p. 7).

Capitolul I prezintă exploatarea şi prelucrarea mineralelor (p. 10-42). Extragerea şi prelucrarea minereurilor (fier, aur, argint, cupru, cositor, plumb etc.), ocupaţii străvechi ale populaţiei autohtone, au continuat să fie practicate şi după retragerea administraţiei romane de la nordul Dunării de Jos, la fel cum au continuat să fie folosite şi vechile mine, deşi cu o rentabilitate mai scăzută, în tot cursul Evului Mediu timpuriu. De remarcat faptul că, după retragerea romană, tehnicile locale de producere a uneltelor au ţinut, în general, pasul cu acelea din Imperiu (p. 25), iar influenţa romană, şi apoi bizantină, a contribuit la realizarea unor produse de bună calitate, uneori asemănătoare cu importurile (p. 24-25). Începând cu secolul VI d. H., avem atestate arheologic o serie de ateliere specializate care nu-şi încetează activitatea în cursul primului mileniu d. H., putându-se vorbi chiar, spre sfârşitul acestei perioade, de o creştere a numărului de ateliere meşesugăreşti. În pofida prezenţei aici a unor migratori, meşterii

locali (alături de aceștia, în domeniul producerii obiectelor de podoabă, vestimentare și de cult au activat și unii meșteri itineranți, veniți din Bizanț, care lucrau la cerere și răspândeau, atât în mediul autohton, cât și în cel al migratorilor, produsele ce erau la modă în Imperiul Bizantin - p. 34, 105) au continuat să făurească unelte, arme, obiecte vestimentare și de podoabă etc., destinate atât schimburilor comerciale cât și tributului impus de noii veniți (p. 26). Alt tribut plătit de autohtoni unor grupuri de populații migratoare așezate temporar în anumite zone ale țării era sarea, regiunile carpato-dunărene având cele mai bogate zăcămintele din sud-estul european (p. 23, 103).

Capitolul II (p. 43-74) se ocupă de activitățile cotidiene, în speță de meșteșugurile casnice: prelucrarea osului, a lânăii și a fibrelor vegetale, a lutului, prelucrarea lemnului și a pietrei. Dezvoltarea și continuitatea acestor ocupații de-a lungul secolelor au fost determinate și de faptul că materiile prime existau din abundență în aceste regiuni (p. 43) și erau la îndemână. Un exemplu este prelucrarea lutului (locuitorii de la nordul Dunării de Jos au produs o gamă extrem de variată de forme ceramice: oala-borcan, castronul, strachina, cana, fructiera, capacul, tipsia etc.), ca și, în egală măsură, prelucrarea lemnului (s-a putut crea o adevărată "civilizație a lemnului" în zonele bogate în păduri - p. 62, 109), sau a pietrei.

Capitolul III (p. 75-97) prezintă activitatea din domeniul construcțiilor, precizându-se că, în pofida influențelor romane și bizantine, autohtonii au preferat tipul de locuință tradițională, adâncită în pământ, care "corespundea mai bine necesităților lor de trai, sedentare, legate de agricultură, creșterea vitelor și meșteșuguri, precum și condițiilor climatice, specifice mai ales întinselor zone de podișuri și câmpie, cel mai intens locuite de populația autohtonă în perioada secolelor IV - XI d. H. (p. 77). Sunt prezentate, apoi, diversele tipuri de cuptoare, sistemele de apărare, insistându-se în mod deosebit asupra celor utilizate de autohtoni, fără a se omite influențele venite din lumea slavă și cea bizantină.

Ultimul capitol (p. 98-114) este dedicat considerațiilor generale.

Studiul este însoțit de ilustrații, un rezumat în limba franceză și un indice de persoane și localități.

Valorificând stadiul actual al cercetărilor arheologice privind principalele ocupații ale populației autohtone, lucrarea prezentată mai sus constituie un excelent instrument de lucru, destinat specialiștilor.

IULIA MOLDOVAN

MIHAIL PSELLOS, *Cronografia. Un veac de istorie bizantină (976-1077)*, traducere de Radu Alexandrescu, cuvânt înainte și note de Nicolae-Șerban Tanașoca, Editura Polirom, Iași, 1998, 264 p.

Publicarea lucrării lui Mihail Psellos, *Cronografia*, este binevenită în peisajul mult prea sărac al traducerilor în limba română din autori bizantini. *Cronografia* lui Psellos detine un loc aparte în cadrul literaturii istoriografice bizantine, nu atât datorită valorii științifice cât datorită personalității autorului.